

Naziv originala:
Karine Lambert
EH BIEN DANSONS MAINTENANT

Copyright © 2016 by Editions Jean-Claude Lattès
Translation Copyright © 2017 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-01860-8

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

KARIN LAMBER

*Skini mi
zvezde*

Prevela Kristina Stojanović

Beograd, 2017.

*Prvoj ljubavi,
poslednjoj ljubavi...*

„Krajnje je vreme da opet upalimo zvezde.“

Gijom Apoliner

1

Naposletku je odabrala onaj od mahagonija sa četiri bakarne ručke. Model 328: dvadeset dva milimetra debljine, obložen satenom, odoleva termitima, otporan na vlagu. „Nepromenljiv“, prema rečima radnika pogrebnog preduzeća. Otporan na sve. Osim na večni pokoj.

„Na vama je da odaberete, gospođo.“

Već tri dana ova rečenica odzvanja joj u glavi kao udarac gonga. Trebalo je odlučiti da li će sanduk biti otvoren ili zatvoren, da li će slika biti u boji ili crnobela, da li će se gostima služiti meki sendviči ili pogačice iznenađenja*. Zatim, da li

* Franc. *les pains surprises* – pogačice iznenađenja, veknice hleba punjene nadevom, služe se na prijemima i drugim skupovima. (Prim. prev.)

na pogrebnom vencu mora nužno stajati bela traka s natpisom: *Dragom suprugu*.

„Na vama je da odaberete, gospođo.“

Netremice je posmatrala grob, onako sićušna, u prigodnom bisernosivom kostimu, noseći neprimetan karmin, usklađen s rumenilom na obrazima. Bio je dostojanstven i besprekoran, baš onakav kakav je Anri voleo. Pedeset pet godina i sedamnaest dana braka. Jedini čovek kog je spoznala, jedini čovek koji ju je video nagu. Petnaest hiljada zajedničkih buđenja i jedno poslednje jutro. Nije otvorio oči u bračnom krevetu. Na umrlici je pisalo da je *potpuno lagano izdahnuo u snu*. Jedino odstupanje od uobičajenih normi, koje se nije dopalo njegovom sinu jedincu, Frederiku.

Nepojmljivo je da je on tu, u unutrašnjosti te kutije koju će grobari gurnuti u rupu, a zatim pokriti zemljom. Oko nje su poznata lica: doktor Diboja, ugledni ljudi iz čitave regije i daleki rođaci pridošli iz provincije. Njena verna Marija diskretno joj klima glavom. Margerit Delorm od sada je beležnikova udovica. Pored nje, u crnom odelu, stoji Frederik, drži je podruku, grickajući donju usnu ne bi li ugušio i najmanje osećanje. Karol, Frederikova žena, položila je ruku na

rame sina Lidovika. Maločas u crkvi izustio je nekoliko rečenica o dedi, s kojim je razmenio malo reči, ali im je strast prema tenisu bila zajednička. Dečaćić je drhteći čitao govor, vratio se i seo pored bake, a ona ga je pomazila po obrazu. Pošto ju je prizor dirnuo, Karol je skrenula pogled.

Pomoću mornarskih konopaca grobari su lagano spuštali sanduk u rasporenu utrobu zemlje. Ona je sklopila oči i stegla Lidovikovu ruku. Sin joj je još jače stezao mišicu nego maločas. Kada su podigli užad, imala je utisak da je najteže iza nje.

Ljudi su se smenjivali: preterana ljubaznost gospođe Mašen, opaska gospodina Entela... Kakvo ponašanje se sada očekuje od nje? Učtivo prihvata izlive saučešća.

„Osamdeset pet, lepe su to godine.“

„Imao je karijeru za primer.“

„Budite jaki.“

Stranci joj nemo i dugo stiskaju ruku. Ko li će biti sledeći? Pita se da li će se neko od njih prevariti i iskreno joj čestitati.

Zatim dolazi vreme za brzo smenjivanje zakuski i šoljica kafe. Sinoć je zamišljala odvijanje ceremonije i sada je tu, glavom i bradom. Ova besana noć i neuobičajena septembarska vrućina pomutili su joj misli.

Svima je odgovarala:

„Biće bolje.“

Kao da ona treba da teši druge. Zato što i nema čemu drugom da se nada. Ne veruje u onostrani susret. Živeše Anri i Magi. Sada je ostala samo Magi.

Odbila je da se prijem održi u opštinskoj sali pored crkve. Ona više voli niz soba u svojoj kući u gradu, voli da je okružuju njen nameštaj i njene drangulije. Oslonac usred stvari kojima više ne vlada. Pogled drugih ljudi iznova je određuje: ona je prešla u sepiju. Prigušeni glasovi mešaju joj se u glavi. „Ona neizostavno mora da plače.“ „Sedi.“ „Popij nešto.“ „Hoćeš li čaj, hoćeš aspirin, hoćeš nešto za smirenje?“

Ponavlja jedine reči koje su joj na raspolaganju.

„Biće bolje.“

Na pragu, Frederik joj ljubi čelo, onako kako je uvek gledao oca da to čini. Lidovik se pripija uz njenu suknju i šapuće:

„Bako, volim te.“

Svi su otišli i dnevna soba čini joj se prevelika. Da, biće bolje. Preći će Rt dobre nade, preplivaće Atlantik i, ako joj preostane još malo snage, osvojiće i Everest. Anri bi sigurno pomislio da nije bilo dovoljno pogačica s kozjim sirom.

Spotakla se i, oslonivši se na okrugli stočić s jednim nogarom, oborila je vazru s karanfilima. Gleda u parčiće stakla,

vodu koja natapa tepih, a cvetovi u samrtnom ropcu mame joj suze na oči. Uvek je on zaključavao ulazna vrata. Dva puta. „Nikada nismo dovoljno oprezni“, govorio bi. Izuva se, skida blejzer udovičkog kostima i potpuno oslabljena svaljuje se na plišani kauč. Sestra bi je zagrlila i njene ruke obuhvatile bi sav bol. Šta li bi rekla za tri Šopenove sonate tokom službe za upokojene? „Trebalo je da odvrnemo neki rok da se malo razmrđaju svi ti dobri ljudi.“ Njena lepa Elen nikada nije daleko.

Po navici uključuje televizor, koji iznova prenosi iste igre, praćene smehom i podvriskivanjem pobednika. „Jadno i smešno“, rekao bi njen muž. Gleda praznu fotelju u kojoj je uvek sedeo. Prelazio bi s političke rasprave na emisije s ekonomskim sadržajem, uz čašu škotskog viskija na stolu. Ona bi zaronila u neku knjigu. Bez pogleda, bez ljubavnog cvrkutanja, bez ijedne suviše reči. Čovek i žena, dva tela i dve duše. On: autoritativan kao dokument overen kod beležnika. Ona: plamičak sveće koji gori, ali se ne gasi. Danas naslednica daljinskog upravljača ne uspeva da zagospodari dugmetima. Na ekranu je japanski dokumentarac o lovu na tunu.

Kada bi dolazio iz kancelarije, Anri je bešumno otvarao ulazna vrata, kaćio mantil i kapu u hodniku i, ne izveštavajući

je o svom prisustvu, zatvarao se u radnu sobu, iz koje bi se promolio tek pošto se ona oglasi: „Večera je na stolu.“

Prvog dana njihovog zajedničkog života izdao je uputstva. Margerit je isuviše dugo, suviše cvetno, a Magi se bolje slagalo s Anri. Njeno kršteno ime više se nije izgovaralo, osim u retkim prilikama, i nikada u njegovom prisustvu. Neće raditi. Jedini ustupak: dva puta nedeljno može da volontira u opštinskoj biblioteci. Nosiće isključivo haljine i punđu, kao kada ju je video prvi put. Neće imati kućnog ljubimca. Jedno dete, po mogućstvu dečak. Tonom koji nije ostavljao mesta za protivljenje, zaključio je: „Bilo bi poželjno da nastavimo da persiramo jedno drugom.“

Na svu sreću, dobili su Frederika. Po rođenju deteta Anri je nametnuo ime svog omiljenog kompozitora i, malo pre nego što će dečak navršiti šest godina, upisao ga u internat Sen Roš. Margerit se dobro isplakala, a zatim i umirila, zamišljajući kako će njen sin jedinac biti srećniji u okruženju svojih vršnjaka. Radovala se susretima vikendom i organizovala je izlete i posete školi jahanja kako bi mu subote i nedelje bile nezaboravne. Ostali dani proticali su u Anrijevom prisustvu. Kupovao je *Mond* svakog jutra i između čorbice i deserta komentarisao promenljivost stanja na berzi. Margerit je iz pristojnosti slušala te besmislice, povremeno klimajući glavom.

Prvog četvrtka u mesecu Marija je glancala srebrno posuđe. Anri i Magi Delorm imali su goste.

Na početku njihovog braka kupao se u kadi koja je do vrha bila puna pene. Bio je u stanju da ostane pola sata zatvorenih očiju, i dok mu se prsa pomaljaju iz vode, zviždukao bi i pevušio neku melodiju skoro prijatnim glasom. Nigde drugde to nije radio. Nekoliko metara od odškrnutih vrata, čekala je da je pozove da mu se pridruži. Jednog dana se osmelila: „Dopada mi se kada pevate u kupatilu.“ Zaključao se. Priljubila je uho da bi nastavila da ga sluša, vrebajući bučkanje na sve načine.

Imali su civilizovan odnos, bez iznenađenja i svađa. Jedini izrazi lica koje su jedno drugom dopuštali: podignuta obrva ili pućenje usana u znak neodobravanja. Pošto je bila strpljiva i učtiva, prilagodila se njegovom karakteru, ne pokazujući svoja duševna stanja. Nije bila s drugim muškarcima i, u odsustvu materinskih obaveza, kada je reč o načinu na koji će poštovati svog supruga, njihov život trošio se bez uputstva za upotrebu. Noći su im bile dostojanstvene i besprekorne, kao i dani. Bila je ipak ubeđena da je taj častan i uzdržan čovek voli, na svoj način.

Karin Lamber

* * *

Sedeći nepomično, odevena u flanelsku kućnu haljinu i plišane papuče, licem u lice s japanskim ribarom koji vrhom harpuna probada jednu tunu, Margerit procedi:

„Imam sedamdeset osam godina i šta da radim sa svojim životom?“

2

Marsel Geđ izašao je iz bioskopa i poslednji put pogledao plakat za film *El Gusto*. Nema želju da se spusti niz stepenice metroa, a još manje da se vrati kući. S rukama u džepovima šeta Velikim bulevarima. Mesecima nije zakoračio u mračnu salu, i ti ljudi, razdvojeni već pedeset godina, a ponovo okupljeni da bi svirali čabi muziku i iznova proživeli mladost, duboko su ga dirnuli. Sada nastavlja da besciljno luta pariškim ulicama i priseća se tog novembarskog dana 1954. godine, kada je napustio svoju zemlju.

Njegov otac osetio je vetar promene. Borci za nezavisnost opustošili su njegove useve, odsad više ništa neće biti isto. Trebalo bi da pobegnu pre nego što se situacija pogorša i

nebo potpuno zamračí. Porodica je ostavljala za sobom kuću pokraj reke i pretke u grobovima. Marsel je napuštao svoju učiteljicu, drugare iz razreda i fudbalski teren. Samo što su ga unapredili u centarfora, i na novoj poziciji trebalo je da zai-gra naredne sedmice. Psa Oskara dali su komšinici. Zaklela se da će voditi računa o njemu i da će ih čekati kada se vrate. Niko nije mogao da poveruje, ali svi su naslućivali nemoguće.

Jedan dalji rođak, koji je živeo u metropoli, poslao je pismo koje je otac ponosno čitao svojim sinovima.

Dragi Andre,

Sa zadovoljstvom ćemo dočekati tebe, tvoju ženu i ma-log Marsela, koji je sigurno već porastao. Uspeo sam da iskopam za vas jedan stan koji nije daleko od tvog bu-dućeg posla. Da, dobro si pročitao: pošto sam uspeo da te zaposlim kao baštovana u opštini Vensan, ostaćeš blizu zemlje, koju toliko silno voliš. Biće vam tesno, ali, kako ti imaš običaj da kažeš, kolo sreće se okreće. Imam još jed-nu veliku novost: pronašao sam jedan namešten stan za tvoje prijatelje i njihovu ćerku Noru, ukoliko i oni krenu s vama. Kada sam se pre deset godina vratio u Francusku, i na zabatu jedne opštinske zgrade video krupna slova u kamenu, sloboda – jednakost – bratstvo, pomislio sam:

ne tragaj dalje, na dobrom si mestu. Olga, kao i ja, raduje se našem ponovnom susretu. Pozovi me kad stigneš u Marselj, da bih ti rekao kojim vozom da kreneš. Sići ćeš na železničkoj stanici Lion. Ja ću vas tu sačekati. Želim ti srećan put. Pozdravljam te.

Tvoj rođak Moris

Rober, stariji sin, mehaničar od devetnaest leta, još je želeo da veruje u Francuski Alžir i odlučio je da ostane po svaku cenu. Marsel je odbio da ga zagrlji i više je želeo da ode bez poslednjeg pozdrava. Dva brata nemilosrdno su razdvojena zbog tih događanja.

Spakovali su se na brzinu, zadržali servis za čaj i ekspres lonac, poneli rezervne duškeke. Nameštaj će doći kasnije. Napustili su kuću pod okriljem noći, ostavljajući veš na terasi da bi izgledalo da je neko i dalje tu. A za ostalo, inšalah*!

Njihovi susedi, porodica Ben Susan sa kćerkicom Norom, takođe su krenuli na put. Napravili su isti izbor da bi izbegli nasilje i sklonili se od situacije koja je postala zabrinjavajuća. Upravo je ta perspektiva događaja bila melem za Marselovo ranjeno srce: i Nora je krenula na put. Oduvek ju je vodio

* Arap. *inchallah* – daće bog! (Prim. prev.)

na vrhove brdašca da bi razmenjivali zavete lagane kao vetar i da bi joj otkrio vrletne stazice između Velikog medveda i Berenisine kose. Blagosloveno detinjstvo.

Na pristaništu broj tri ništa nije slutilo na egzodus. Turisti su se iskrcavali, prodavac pomorandži nije zatvorio radnju, život se nastavio kao da se talas ubistava s početka meseca nikada nije ni dogodio. Samo je nekoliko opustošenih kuća predskazivalo budućnost. Andre je doneo odluku i držao je se. Na prvoj stranici lista *L'Écho d'Alžir* pisalo je: „Otići na vreme“. Marsel je gledao u oca kao u heroja. Imao je potpuno poverenje u njega i pratio bi ga bez suvišnih pitanja i na kraj sveta.

U 19.30, u noći 29. novembra 1954, *Sidi Mabruk* isplovio je iz alžirske luke. Bilo mu je potrebno dvanaest sati da stigne do Marselja. Mahalo se maramicama: sićušna oproštanja koja će razdvojiti životne puteve. Putnici iznurenih lica naslanjali su se na ogradu palube, svesni da se više nikada neće vratiti u tu zemlju u kojoj je stasalo pet generacija pre njih. Uz osećaj težine u želucu, otupelih pogleda, posmatrali su kako planine nestaju iza nizova belih kuća blistave El Bahdje i kako se njihova zemlja udaljava. U očima im se video očaj, jer sve napuštaju, i strah od nepoznatog. Dečaćić je prvi put video oca da plače. Ljudi su opet postajali deca kada napuste svoju otadžbinu.